

Hronicul Operei Române din București –

Povestea celui mai important teatru liric românesc în viziunea lui Octavian Lazăr Cosma

Sinonim conform DEX cu letopisețul definit ca fiind o lucrare istorică amplă în cadrul căreia sunt cuprinse cele mai importante evenimente dintr-o epocă prezentate cronologic, hronicul se constituie în poate cel mai complex demers din sfera cercetării având rolul de a surprinde într-o sinteză ce adesea se poate întinde pe parcursul mai multor sute de pagini, istoria unei panoplii diverse de entități, de la cele statale (este faimos Letopisețul Țării Moldovei) la cele instituționale din anumite epoci.

Astfel de incursiuni în trecut au fost realizate și în domeniul muzicologiei românești, cele mai reprezentative aparținându-i lui Octavian Lazăr Cosma, ilustru profesor și muzicolog care a format generații întregi de profesioniști și a dăruit literaturii de specialitate câteva dintre titlurile devenite astăzi obligatorii în orice documentare privitoare la muzica savantă autohtonă. Primul muzicolog membru titular al Academiei Române, Octavian Lazăr Cosma și-a consacrat mare parte a activității studiilor și cercetărilor în domeniul istoriografiei muzicii românești, încununarea demersurilor sale din acest domeniu fiind constituită de monumentalul *Hronic al muzicii românești*, în care pe parcursul celor nouă volume este relatată istoria artei sunetelor în țara noastră din cele mai vechi timpuri și până în prima jumătate a secolului XX.

Pasionat cercetător, Octavian Lazăr Cosma a continuat seria hronicelor cu volume dedicate unor instituții de mare importanță pentru evoluția muzicii românești în ultimele două secole și jumătate precum Universitatea Națională de Muzică din București, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România, Opera Română din Cluj sau Filarmonica George Enescu din București. O altă instituție a cărei istorie a fost cercetată și sintetizată în volume impresionante de către Octavian Lazăr Cosma este Opera Națională din București, cel mai important teatru liric al țării ale cărui începuturi datează din a doua jumătate a secolului al XIX-lea când George Stephănescu pune bazele unei trupe de operă permanente în cadrul Teatrului Național din București, care avea să susțină o stagiune proprie cu un repertoriu ce cuprindea chiar și titluri a căror premieră avusese loc cu doar câțiva ani în urmă. De altfel, într-un prim volum din *Hronicul Operei Române din București*, apărut la începutul anilor 2000, Octavian Lazăr Cosma a tratat perioada începuturilor teatrului liric din capitală evidențiind eforturile lui George Stephănescu de a

menține constantă activitatea trupei într-o perioadă destul de dificilă și de a oferi astfel premisele instituționalizării acesteia produsă în anul 1921.

Începută așadar în primul volum apărut la Editura Muzicală, povestea Operei bucureștene relatată de Octavian Lazăr Cosma continuă în volumele doi și trei apărute la sfârșitul anului 2017 sub egida Editurii Academiei Române, în condiții grafice excepționale. Acestea explorează istoricul Operei Române din București din anul instituționalizării și până în 1970, surprinzând unele dintre cele mai importante aspecte privitoare la stagiuni, interpreți, momente de reorganizare, turnee, etc., într-un monumental demers editorial întins pe aproape 1900 de pagini, cât însumează cele două volume.

Conceput asemenea unei istorii redactate în mod sintetic, *Hronicul Operei Române din București* este o operă literară dedicată deopotrivă primei scene lirice a țării și culturii românești, informațiile pe care le oferă putându-se constitui în puncte de pornire pentru exegeze ulterioare ce pot urmări mai detaliu o parte din aspecte reliefate sintetic în demersul lui Octavian Lazăr Cosma. Structurat pe perioade temporale, *Hronicul Operei Române din București* tratează în volumul doi perioada anilor 1921-1953, și oferă amănunte despre structura stagiunilor,

repertoriul abordat (acesta avea să cuprindă spre finalul perioadei cercetate 132 de titluri), soliștii ce s-au perindat pe scena Operei bucureștene, dirijorii și directorii instituției, primele turnee internaționale, într-o succesiune de capitole în care sunt puse într-o nouă perspectivă momente memorabile precum prezența la București a iluștrilor Pietro Mascagni, Fiodor Șaliapin, John Sullivan dar și evoluțiile de înalt nivel ale unora dintre marii noștri artiști lirici din acea perioadă, aici putând fi amintiți Florica Cristoforeanu, George Niculescu-Basu, Petre Ștefănescu-Goangă, Dinu Bădescu, Margareta Metaxa,

Viorica Ursuleac, Valentina Crețoiu sau mai tinerii pe atunci Nicolae Herlea și Mircea Buciu. De asemenea, sunt prezentate în detaliu marile spectacole ce i-au avut la pupitrul dirijoral pe Egizio Massini, George Georgescu, Ionel Perlea (al cărui debut la Operă s-a produs în decembrie 1928) care s-a remarcat încă de la primele apariții îndeosebi în operele wagneriene, Jean Bobescu, Constantin Silvestri sau Alfred Alessandrescu.

Aceleași elemente cheie – premiere, stagiuni, turnee – sunt prezente și în volumul al III-lea din *Hronicul Operei Române din București*, care tratează perioada 1953-1970, considerată de mulți a fi cea mai strălucită din istoria instituției, în care prestigiul teatrului liric bucureștean a căpătat o alură internațională atât prin turneele colective ce s-au bucurat de mari succese cât și prin prezența individuală, ca invitați, a unora dintre soliștii teatrului în producții realizate pe scene legendare ale liricii mondiale. De altfel, și Octavian Lazăr Cosma subliniază în volumul

său valoarea garniturii de soliști ai operei din acea perioadă, succesiunea sugestivă a unor intertitluri precum „Șerban Tassian – vibrato-ul cald al vocii sale”, „Petre Ștefănescu-Goangă – admirabilul Hans Sachs”, „Zenaida Pally – arsenal vocal și temperamental copleșitor”, „Valentin Teodorian – admirabila muzicalitate”, „David Ohanesian – o creație impresionantă”, „Garbis Zobian – Canio, marele rol”, „Magda Ianculescu – remarcabila sensibilitate”, „Cornel Stavru

a cântat cu strălucire”, „Nicolae Herlea – o rar întâlnită bogăție a armonicelor”, „Elena Cernei – deliciosissima voce”, „Ludovic Spiess posedă în chip superlativ arta cântului”, „Arta Florescu – o imagine convingătoare”, „Ion Buzea – acutele sale strălucitoare”, „Eugenia Moldoveanu debutează”, reliefând numărul impresionant de interpreți de mare valoare pe care îi avea Opera din București în perioada sa de glorie. Această pleiadă de nume de soliști de primă mărime, printre care nu mai puțin de opt baritoni de valoarea apropiată (printre aceștia se aflau Petre Ștefănescu-Goangă, Șerban Tassian, Octav Enigărescu, Nicolae Herlea, David Ohanessian sau Dan Iordăchescu), a fost coordonată de la pupitrul dirijoral de Mihai Brediceanu, Constantin Silvestri, Cornel Trăilescu, ș.a. iar din fotoliul regizoral de Jean Rânzescu sau Hero Lupescu. De asemenea, volumul subliniază și succesele avute de trupa de balet a teatrului în care străluciau Oleg Danovski, Irinel Liciu sau Magdalena Popa, precum și aportul pe care l-a avut la realizarea unor premiere memorabile corul excelent pregătit atunci de Gheorghe Kulibin și apoi Stelian Olariu.

Pornind de la evenimentul inaugurării actualului sediu al instituției în 1953, volumul al III-lea din *Hronicul Operei Române din București* evocă și alte momente rămase în istoria teatrului precum premiera românească a *Oedip-ului enescian* din 1958 care l-a consacrat pe David Ohanessian, aniversarea a trei decenii de activitate a lui Petre Ștefănescu-Goangă, turneele realizate în Anglia, RFG sau Italia,

sau directoratele

lui Mihai Brediceanu, Marin Constantin și Constantin Bugeanu, care au marcat perioada 1953-1970 contribuind la valorificarea resurselor umane de o valoare rămasă unică în istoria teatrului. De altfel, prestigiul de care se bucura Opera Română din București a făcut ca în perioada urmărită în acest al treilea volum să se desfășoare spectacole de înaltă ținută care i-au avut oaspeți, printre alții, pe sopranele Virginia Zeani și Lucia Bercescu, mezzosoprana Irina Arhipova, bașii Nikolai Ghiaurov și Nicola Rossi-Lemeni, baritonul Pavel Lisișian, tenorii Dimităr Uzunov și Nicola Nicolov, balerina Maia Plisețkaia.

Aprecierile personale ale autorului, completate cu cele ale altor critici muzicali și chiar ale partenerilor străini ai artiștilor români, zugrăvesc imaginea celor din urmă și confirmă generațiilor tinere că acea perioadă rămâne pentru Opera din București poate cea mai strălucită și densă din punct de vedere al activității, aceasta numărând 97 de titluri cuprinse în repertoriu (printre titluri se numărau și opere aparținând compozitorilor români, în acest sens putând fi amintite *Năpasta* de Sabin Drăgoi, *Amorul doctor* de Pascal Benteoiu, *O noapte furtunoasă* de Paul Constantinescu sau *Apus de soare* de Mansi Barberis), din care multe au fost premiere.

Deși se oprește la borna anului 1970, Octavian Lazăr Cosma dăruiește culturii române o privire completă, exhaustivă asupra activității uneia dintre cele mai importante instituții muzicale din țara noastră, ale cărei vârfuluri reprezintă în egală măsură momente de glorie și de recunoaștere internațională pentru întreaga lume artistică autohtonă. Însotite de o bogată iconografie, selectată cu aceeași rigurozitate binecunoscută, de către autor, cele peste 1900 de pagini ale celor două volume care pot fi parcurse asemenea unui roman se adresează așadar deopotrivă cercetătorilor, muzicienilor și publicului larg, reprezentând un izvor neprețuit de informații pentru toți cei interesați de frumoasa și tumultoasa istorie celui mai important teatru liric românesc, care din păcate după anul la care și autorul s-a oprit a început să-și piardă treptat strălucirea de altădată.

Mădălin Alexandru STĂNESCU

